

Autoriserede kollekter er en anakronisme

Af Georg Klinting

Trykt 17. marts 2023 i Præsteforeningens Blad

Rigtig mange steder har præster og menigheder taget alternative indgangskollekter i brug. Og med god grund, for når præsten læser kollektsbønnen fra alteret, har menigheden en berettiget forventning om at høre ord, som præsten mener alvorligt og kan stå personligt inde for.

De fleste steder er det sikkert blot en formalitet at få grønt lys fra biskoppen til at bruge en af de alternative, ikke-autoriserede kollektsamlinger. Adgangen til dispensation er på den måde en konkret udvej, når alterbogens Veit Dietrich-kollekter og Missale-kollekter byder præster og menigheder imod. Men den udbredte dispensationspraksis afføder spørgsmålet, hvor længe det kan være rimeligt fortsat at lade de autoriserede kollekter figurere i alterbogen og salmebogens tekstdel, når de landet over vrages af stadig flere præster og menigheder.

Biskoppernes liturgiprojekt har desværre ikke ført til nogen beslutning om at iværksætte en revision af højmesseordningen. I overskuelig fremtid vil de autoriserede kollekter derfor beholde deres plads i alterbogen. Spild af plads kan man sige. Nok så betænkeligt er dog, at kollekterne samtidig beholder deres plads i salmebogens tekstdel. Denne placering lægger op til den forestilling, at man ved at læse kollekterne i salmebogen kan indstille sig på, hvad præsten kan forventes at tage op som tema i sin forkyndelse den pågældende dag. Men i så henseende er de autoriserede kollekter til ringe hjælp.

Tag eksempelvis kollekterne til trinitatis søndag. Veit Dietrich-kollekten begynder med ordene: "Herre, vor Gud, himmelske Fader! Vi fortabte syndere bekender, at i os bor der intet godt, og at vi overladt til os selv måtte gå til grunde i synd og evig død, fordi det, som er født af kødet, er kød og ikke kan se Guds rige. Men vi beder dig: Vær os nådig og barmhjertig ... etc.".

Teksten refererer tydeligvis til Jesu samtale med Nikodemus i søndagens prædiketekst efter første tekstrække, men derfra er der et godt stykke vej til det udsagn, at vi er fortabte syndere, som der ikke bor noget godt i. Udsagnet er meningsløst, eftersom både godhed og ondskab må indgå i en dækkende beskrivelse af det skabte menneskes forhold til sig selv og sine omgivelser. Men kollektsbønnen frakender mennesket enhver iboende godhed og kvalificerer oven i købet den manglende godhed som synd. Og denne synd kan ikke blive stor nok. Over for Gud skal bekende os som fortabte syndere, ikke bare som syndere.

Den omtalte kollekt er et skoleeksempel på en iver efter at tale synden op, så der kan blive desto større efterspørgsel efter Guds nåde. Det er et gennemgående træk ved Veit Dietrich-kollekterne, at de fokuserer mere på vores uværdighed som fortabte syndere end på vores værdighed som Guds genfødte børn, døbt til at høre Kristus til.

Den anden kollekt til trinitatis søndag begynder således: "Herre, vor Gud, du som i troens ord lader dine tjenere se dine tre evige navnes herlighed, og tilbede deres enhed i dens majestætiske vælde, dig beder vi: Hold os fast i denne tro, så vi altid kan leve under dens beskyttelse ... etc."

Godt nok refererer teksten til den treenighed, som dagen er benævnt efter, men for den almindelig kirkegænger må ordlyden forekomme som højstemt bragesnak. Det er karakteristisk for Missale-kollekterne, at de gennemgående taler i så abstrakte vendinger, at det er svært at identificere et konkret anliggende bag de ord, der lyder.

Lad nu de to eksempler være repræsentative for beskaffenheden af de autoriserede kollektter. Jeg vil mene, at begge typer kollektter er dårlig reklame for folkekirkens højmesse, og at de med fordel kunne undværes i salmebogens tekstdel. Men det forudsætter rigtignok et opgør med det åndelige formynderi, som fast forordnede bønner er udtryk for. Det sådant opgør burde dog ikke være helt utopisk. Efter min opfattelse er det simpel logik, at når præster kan betroes at vælge gudstjenestens salmer og at udlægge dagens tekst i en prædiken, så kan de selvfølgelig også klare at vælge de bønner, der skal indlede og sammenfatte dagens forkyndelse. Hvor svært kan det være?

Autoriserede kollektter er en anakronisme. Ikke mindst af den grund bør man kraftigt opfordre biskopperne til at genoverveje behovet for et hovedeftersyn af folkekirkens højmesseordning, både selve højmesseritualet og de tekster, der figurerer i alterbogen.